

Journal of Economy Culture and Society

ISSN: 2602-2656 / E-ISSN: 2645-8772

Araştırma Makalesi / Research Article

50+ Nüfusun Gönüllülüğe Katılımı ve Gönüllülük Motivasyonları: Avrupa Örneği

Volunteering Among Adults Aged 50+ and their Motivations for Volunteering: The Case of Europe

Ferhan Saniye PALAZ¹

¹Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: F.S.P.0000-0002-1729-1364

Corresponding author:

Ferhan Saniye PALAZ,
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Sosyoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: ferhanpalaz@gmail.com

Submitted: 01.10.2020

Revision Requested: 10.03.2021

Last Revision Received: 29.09.2021

Accepted: 11.10.2021

Published Online: 14.12.2021

Citation: Palaz, F.S. (2021). 50+ nüfusun gönüllülüğe katılımı ve gönüllülük motivasyonları: Avrupa örneği. *Journal of Economy Culture and Society*, 64, 163-182. <https://doi.org/10.26650/JECS2020-803795>

Öz

Yaşlı nüfus oranı artmaktadır ve uzayan ömürlerde sağlıklı yılların aktif yaşlanma pratikleriyle desteklenmesi önem kazanmaktadır. Gönüllülük; sosyal hayata dahil olmaya, topluma katkı sağlamaya ve serbest zamanın kişisel ilgilere uygun olarak değerlendirilmesine imkan tanımaktadır. Bu makalenin amacı 50 yaş ve üzeri nüfusun gönüllülüğe katılımını ve gönüllülük motivasyonlarını değerlendirmektir. Bu nüfus grubunun gönüllülük eğilimlerini ele alan araştırmalar olsa da, gönüllülük motivasyonları üzerine yapılmış çalışma sayısı yetersizdir. Araştırmada sosyo-demografik özelliklerle 1) gönüllülük ve 2) gönüllülük motivasyonları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma tarama modelinde olup nicel veri analizi yapılmıştır. Veri kaynağı SHARE araştırmasının birinci dalgasıdır. Örneklemde 11 ülke (n=26931) vardır. Değişkenlerin özelliklerine uygun olarak ki-kare testi, Cochran-Armitage trend testi ve kuadratik regresyon analizi uygulanmıştır. Sonuçlara göre örneklemin %12,5'i gönüllülüğe katılmaktadır. Yaşla birlikte gönüllülük önce artmakta, 75+ yaş grubu itibarıyla azalmaktadır. Ülkeler arasında kısmen refah rejimiyle açıklanabilecek farklılıklar vardır. Eşi olanlar, erkekler, algılanan sağlık durumu ve ekonomik durumu iyi olanlar gönüllülüğe daha çok katılmaktadır. Eğitim düzeyi yükseldikçe gönüllülük artmaktadır. Gönüllülük motivasyonları arasında faydalı bir şeye katkı sağlama amacı, gönüllülüğten keyif alınması, kendilerine ihtiyaç duyulması ve insanlarla tanışmak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aktif yaşlanma, gönüllülük, gönüllülük motivasyonları, yetişkin gönüllüler, Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE)

ABSTRACT

For older adults, volunteering has the capacity to increase social inclusion and well-being. Even though volunteering trends in this group have been studied, knowledge of their motivations for volunteering is scarce. This article investigates the socio-demographic determinants of older adults' participation in volunteering and their motivation for doing so. Using

microdata from the Survey of Health, Aging, and Retirement in Europe, we evaluate the relationship between socio-demographic characteristics and volunteering and its motivations using chi-square tests, Cochran-Armitage trend test, and quadratic regression analysis. We investigated individuals aged 50+ in 11 countries ($n = 26931$). The results show that 12.5% of the sample does volunteer work, and the frequency of volunteering initially increases by age and then decreases. Volunteering is more common among men, partnered individuals, and those whose perceived health and economic status are good. Differences are visible between countries, which could be partially explained by their welfare regime. The most frequent motivations for volunteering observed by us are as follows: 1) to contribute something useful, 2) to meet other people, 3) enjoyment of the volunteer activity, and 4) feeling needed as a volunteer.

Keywords: Active aging, volunteerism, motivations for volunteering, older volunteers, Survey of Health, Aging, and Retirement in Europe

EXTENDED ABSTRACT

Older adults who participate in volunteerism report better physical and mental health and higher levels of life satisfaction than those who do not. In the active aging approach, volunteering is considered as an important social policy area that can improve the well-being of this population group. Volunteering can be conceptualized as spending time for common good. This should be performed from participants' own free will, and not primarily for financial reward. Moreover, it may be done under the auspices of a formal organization as well as outside of a formal context.

In this study, we investigated the relationship between socio-demographic characteristics and the frequency of volunteering and its motivations among the individuals aged 50+ in 11 European countries ($n = 26931$), using microdata from the Survey of Health, Aging, and Retirement in Europe (SHARE). We conducted chi-square tests, Cochran-Armitage trend test, and quadratic regression analysis. The SHARE questionnaire included "the motivation for volunteering module" in both the first and second waves but they were measured only at the baseline. We analyzed the first wave data since it included more questions related to motivations for volunteering than the second wave questionnaire, thus ensuring a more comprehensive interpretation.

The results show that 12.5% of the sample ($n = 3315$) volunteered over the previous four weeks, 16.2% volunteers ($n = 536$) reported that they worked voluntarily almost every day, while 47.5% ($n = 1574$) volunteered almost every week, and 36.3% did so less often than every month ($n = 1203$). Even though few people are engaged in volunteering within this population group, those who volunteer do so frequently. The frequency of volunteering in the sample initially increased until the 75+ age group and then decreased.

We confirm earlier findings showing that the frequency of participating in volunteering activities increases by higher levels of education and better economic status. It was also higher for partnered respondents and those with good perceived health status. Native-born individuals volunteered more than the migrants. We observed that volunteering is higher among men. This can be explained by the nature of volunteer activities chosen by women and the fact that women spend more time providing health care than men as well as their lower levels of perceived health status. Differences were observed between countries, which may be partially explained by their welfare regime.

The analysis indicated that the most frequent motivation for volunteering¹ was "contributing to something useful" (68.5%, $n = 2270$), which is significantly related to higher levels of education and good

1 We analyzed "motivations for volunteering" by using a subsample ($n = 3315$) that includes only the respondents who were volunteers.

economic status. "Enjoying volunteer activities" (65.5%, n = 2172) was also a common motivation within the sample and was significantly higher in women. This finding correlates with the lower levels of life satisfaction among older women, as volunteering may empower them against the challenges of aging.

Another common motivation for volunteering was "being needed as a volunteer" (44.4%, n = 1471). We interpret this finding in the frame of role theory, where "feeling needed" is understood to increase self-respect and self-value. "Meeting other people" (40.7%, n = 1348) was also an important motivation, which was significantly related to not having a partner. Volunteering provides social networks outside the family and facilitates adaptation to the loss of a significant other. The motivations related to self-improvement such as "using skills" (31.8%, n=1055) and "personal achievement" (16.5%, n = 546) were not common in the sample. The motivation of "feeling obligated" (15.7%, n = 520) was less frequent than others.

Volunteering programs should 1) consider the heterogeneity of the older population and make volunteering opportunities more accessible, 2) create social networks and social support resources and 3) place emphasis on the personal interests of older people. After retirement and the end of parental responsibilities, older adults may lose the social roles that once bestowed their lives with meaning. Voluntary work could provide a new role for them and create a routine that sustains a sense of purpose in life. The roles gained and maintained by volunteering may increase the social inclusion of older adults while decreasing agism and disruptive age-related norms throughout the society.

1. Giriş

Birleşmiş Milletler Gönüllülük Raporu'nda (UNV, 2011, s.3, 4) gönüllülük şöyle tanımlanmaktadır: Bireyin özgür iradesi ile gerçekleşmeli ve yasal bir zorunluluk, anlaşma ya da akademik bir gereklilik sonucu olmamalıdır, toplum yararına katkı sağlama amacı taşınmalıdır ve birincil motivasyon kaynağı maddi kazanç olmamalıdır. Gönüllülük ikiye ayrılabilir. Resmi gönüllülük bir organizasyon çatısı altında gerçekleşirken, enformel gönüllülük yapılandırılmamış bir şekilde insanlara yardım edilmesidir (Scrivens ve Smith, 2013, s. 29). Gönüllülükte önemli olan kişinin herhangi bir maddi karşılığı olmaksızın zaman harcamasıdır ve bu eylemi toplum yararı için gerçekleştirmesidir.

Choi (2003, s. 192) yaşlanmayla birlikte iş gücünde kalma tercihinin azaldığını fakat üretkenliği sürdürmek için gönüllülüğe daha fazla zaman ve emek harcadığını göstermektedir. Bu tercih; gönüllülüğün emeklilikte rutine sahip olma hissini koruması, yeni beceriler edinip mevcut becerileri geliştirme imkanı sunması, amaç duygusu sağlaması (Bradley, 2003, s. 47, 48) ve gençliğe kıyasla daha fazla serbest zamanın olması ile açıklanabilir (Van Willigen, 2000, s. 309). Fischer, Mueller ve Cooper (1991, s. 186) yaşlıların gönüllülüğü, boş zamanın bir aktivite ile değerlendirilmesi olarak gördüklerini ifade etmektedirler. Putnam (2000, s. 129-132) ise bu durumu yaşam seyrindeki emeklilik, serbest zaman, sağlık gibi değişimler üzerinden değil, ait olunan nesil odağında açıklamaktadır. Putnam'a göre nesillerin sahip olduğu diğerkamalık bilincindeki farklılıklar, gönüllülüğe katılımlarındaki farklılığı açıklamaktadır.

Tang ve Morrow-Howell'in (2008, s. 222, 223) araştırmasına göre yaşlılar hastane ve sağlık-temelli organizasyonlarda gönüllü olmaya kendilerinin, ailelerinin ve arkadaşlarının tecrübeleri ve yönlendirmeleriyle karar vermekteyken; eğitsel, sivil, politik ve profesyonel organizasyonlarda gönüllülükleri ancak bu örgütlerden doğrudan davet aldıklarında gerçekleşmektedir. Yaşlı ve yaşlanan yetişkinlerin tercih ettikleri resmi gönüllü faaliyetlere şu örnekler verilebilir: yeni göçmenlere yardımcı olma, spor takımlarını eğitme, okullarla çeşitli konularda işbirliği yapma, kişisel beceri ve zanaatları öğretme, komite ve kurullarda idari asistanlık yapma, yemek dağıtma, hastanede yatan hastalara ve yakınlarına refakat etme, evden çıkamayan yaşlılara arkadaşlık etme, görme engelliler için kitap okuma, (Bradley, 2003; Miranda, 2011; Sloan Center on Aging & Work at Boston Collage, 2010). Kurumların perspektifinden bakıldığında yaşlı gönüllülerle çalışmanın avantajlı yanları arasında sahip oldukları bilgi birikimi, tecrübe, güvenilirlik ve güçlü adanmışlık; dezavantajları arasında ise sağlık sorunları nedeniyle kapasitenin düşebilmesi ve eğitimlerini tazeleme gereklilikleri sayılabilir (Principi, Lindley, Perek-Białas ve Turek, 2012, s. 685).

Gönüllülüğü enformel kapsamda ele almak da mümkündür. Fischer ve arkadaşları (1991, s. 187, 188) enformel gönüllülüğü, bakım vermeyi ve aile içi yardımı gönüllülük kapsamında değerlendirmektedir. Fakat resmi ve enformel gönüllülüğün fark gözetilmeden ele alınması sorunlu bir yaklaşıma yol açabilmektedir. Çünkü enformel yardım etme ve bakım verme, resmi gönüllülüğe kıyasla daha güçlü bir sorumluluk duygusu gerektirmekteyken, daha az sosyal onay sağlamaktadır (Li ve Ferraro, 2005, s. 70).

Gönüllülük ücretli işten emekliye ayrılma, çocukların evden ayrılması ve eş kaybı gibi yaşam değişimleri sonrasında yaşlı ve yaşlanan bireylere anlamlı bir sosyal rol sağlamaktadır (Herzog ve Morgan, 1993; Simon, 1997'den aktaran Onyx ve Warburton 2003, s. 67). Gönüllülük yaşlanma sürecinde kaybedilen sosyal rollerin yerine yenilerinin konulmasında ve var olan rollerin sürdürülmesinde önemlidir. Yaşlanan nüfusun taşıdığı sosyal rol ve meşguliyetler yaşlılara yönelik tutum ve yaşlılık algısı üzerinde de etkilidir ve sosyal rollerin kaybı telafi edilmediğinde nesiller arasında sosyal kopukluklar meydana gelebilmektedir (Hooyman ve Kiyak, 2010, s. 52, 58).

Gönüllülük hem nesiller arası ilişki sağlama kapasitesine sahiptir hem de yaşlıların sosyal dışlanmasının ve olumsuz yaş normlarının yaygınlaşmasının önüne geçilmesinde ve yaş ayrımcılığının azaltılmasında önem taşımaktadır.

Rol teorisi gönüllülüğü yaşlı yetişkinlerin kendi ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine uygun sosyal roller edinmesi üzerinden yorumlamaktadır. Fakat biyolojik, ekonomik ve politik engellerle karşılaşan yaşlıları homojenleştirmekle eleştirilmektedir (Hooyman, Kawamoto ve Kiyak, 2015, s. 144). Carr, Biggs ve Kimberley (2013, s. 35) başarılı bir gönüllülük programında yaşlı yetişkinlerin yetenek, ihtiyaç ve ilhamlarıyla örtüşen rollerin desteklendiğinin altını çizer. Örneğin bakım veren ya da engelli olan bir yaşlı için görev tanımı iyi yapılmış ve fazla zaman almayan gönüllülük imkanları hem cesaretlendirici hem de öznel-iyi-oluş-hallerine daha çok katkı sağlayıcı olabilmektedir (Morrow-Howell vd. 2003, s. 143). Onyx ve Warburton (2003, s. 68) yaşlı yetişkinleri hedefleyen gönüllülük programlarının koruyucu sağlık pratiklerini desteklemesi ve duygusal destek sağlaması gerektiğini ifade etmektedir.

Gönüllülüğe katılan yaşlıların fiziksel ve bilişsel sağlıklarının daha iyi (Brown, Consedine ve Magai, 2005; Schwartz ve Sender, 1999; Piliavin ve Siegl, 2007'den aktaran Theurer ve Wister, 2010, s. 161), sağlıklarındaki gerilemenin daha yavaş (Hao, 2008; Jung, Gruenewald, Seeman ve Sarkisian, 2010; Lum ve Lightfoot, 2005; Luoh ve Herzog, 2002'den aktaran McNamara ve Gonzales, 2011, s. 490), depresif semptomlarının daha az (Li ve Ferraro, 2005, s. 81) olduğu görülmüştür. Gönüllülük, hayatta bir amaca sahip olma ve hayat üzerinde kontrol kurma hislerini destekleyerek, egzersiz yapma ve sağlıklı beslenmeyi pekiştirmektedir (Menec ve Chipperfield, 1997'den aktaran Onyx ve Warburton 2003, s. 67). Van Willigen (2000, s. 308) yaşlı gönüllülerin gençlere kıyasla yaşam memnuniyetlerinin daha fazla yükseldiğini ve algılanan sağlıkta da daha fazla olumlu değişim tecrübe ettiklerini bulmuştur. Gönüllülük ile iyi-oluş-hali arasındaki pozitif ilişki literatürde kanıtlanmış olmasına rağmen nedenselliğin yönü belirsizdir yani daha yüksek iyi-oluş-hali gönüllülüğün hem sebebi hem de sonucu olabilir (Li ve Ferraro, 2005, s. 70). Nedenellik kurulmasının sebepleri arasında çoğu çalışmada örneklemin yeterli temsil ediciliğe erişememesi ve boylamsal yerine kesitsel veri ile çalışılması sayılabilir (Hansen vd., 2018, s. 2; Morrow-Howell vd., 2003, s. 137).

Gönüllülüğün olumlu etkileri arasında sosyal takdir alma, dünyayı daha iyi bir yer haline getirme gibi kendi değerlerine uygun eylemde bulunma şansı edinme, sosyal katılım sayesinde güven duygusunu yükseltme, örgütsel ortamı tecrübe etme ve kişisel beceriler ve gurur duyulan özellikleri kullanma imkanı edinme ya da bu tür yetenekleri geliştirerek öz-saygıyı yükseltme sayılabilir (Musick ve Wilson, 2003, s. 259). Gönüllülük yaşlanma döneminde anlam duygusunun korunmasında önemlidir. Çünkü toplum yararına katkıda bulunmak bir amaca sahip olma duygusu sağladığı gibi, kişisel ilgilerin peşinden gitmek de kimlik duygusu vermektedir ve gündelik yaşantıya bir plan sağlamaktadır (Bradley, 2003, s. 45). Yaşlılıkta anlama sahip olma duygusu, fiziksel ve mental sağlık açısından hayattır (Krause, 2009, s. 102).

2. Amaç ve Yöntem

Yaşlanma sürecinde gönüllülüğü etkileyen mikro ve makro koşulların anlaşılması önemlidir. Bu bağlamda literatürde yaş, cinsiyet, etnik köken, eğitim, gelir, meslek ve dini tercihler gibi sosyo-yapısal faktörlere ek olarak, yaşanan bölge ve kentleşme gibi çevresel faktörler (Choi, 2003, s. 181; Neysmith ve Reitsma-Street, 2000, s. 336) ve emeklilik, eş yitimi ve sağlıktaki değişim gibi yaşam seyrine bağlı değişimler (Hank ve Erlinghagen, 2010, s. 171) ele alınmıştır. Bu makalenin amacı 50 yaş ve üzeri nüfusun gönüllülüğe katılımlarına ek olarak gönüllülük moti-

vasyonlarının incelenmesidir. Bu amaçla ilk olarak gönüllülük oranı ve sosyo-demografik özellikler ile gönüllülük arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu nüfus grubunun gönüllülük eğilimlerini ele alan çalışmalar olsa da, gönüllülük motivasyonu üzerine yapılmış çalışma sayısı yetersizdir. Bu sebeple katılımcıların gönüllülük motivasyonları da değerlendirilmiş ve sosyo-demografik özelliklerle arasındaki ilişki incelenmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama tipinde olup 50 yaş ve üzeri nüfusun sosyo-demografik özellikleri ile gönüllü çalışmalara katılımı ve gönüllülük motivasyonları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının anlaşılmasını hedeflemektedir. Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimler ve ilişkisel taramada iki veya daha çok değişkenin birlikte değişiminin belirlenmesi amaçlanır (Karasar, 2014, s. 77, 81).

2.2. Evren ve Örneklem

Veri kaynağı olarak SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe) araştırmasının birinci dalgası kullanılmıştır. SHARE araştırmasının temel amacı, yaşlanma sürecini anlamak ve yaşlanmanın farklı kültürel ortamlarda yaşayan bireyleri nasıl etkilediği ortaya koymaktır (Börsch-Supan, 2005, s. 6). SHARE mikro-veri sunan panel bir araştırmadır, 2004'ten beri her iki yılda bir yapılmaktadır ve uluslararası mukayeseye imkan sağlamaktadır.

SHARE sağlık, ekonomik durum ve yaşam kalitesi gibi belli temalarda boylamsal veri sunmaktadır. Bununla birlikte gönüllülük motivasyonları verisi boylamsal değil kesitseldir. SHARE'in mevcut yedi araştırma dalgası içinde birinci ve ikinci dalgalarda toplanmıştır. Birinci dalgada gönüllülük motivasyonlarını ölçen daha fazla değişken vardır ve bu sayede daha ayrıntılı bir çalışma yapma imkanı sağlamaktadır. Bu makalede SHARE'in birinci dalga verisi ile kesitsel çalışılmıştır.

Örneklemde 11 ülke vardır¹. Veri 2004 yılında toplandığı için bu yılda 50 yaş ve üzerinde olan kişiler örnekleme dahil edilmiştir². Örneklemde 26931 kişi bulunmaktadır. Yaş ortalaması 64,72 olup katılımcıların en genci 50 ve en yaşlısı 103 yaşındadır. Yaş için standart sapma 10,14'tür.

Örneklemde ($n=26931$) kadın katılımcıların (%54,2; $n=14597$) erkeklerden (%45,8; $n=12334$) daha fazla olduğu; eğitim düzeyi düşük olanları (%52,7; $n=14040$) orta eğitim (%29,1; $n=7764$) ve yüksek eğitimin (%18,2; $n=4849$) izlediği görülmektedir. Örneklemde %72,8'inin ($n=19548$) eşi varken %27,2'sinin ($n=7316$) eşi yoktur; %8'i ($n=2150$) göçmendir ve %92'si ($n=24732$) göçmen değildir; %62,5'inin ($n=11575$) ekonomik durumu iyi ve %37,5'inin ($n=6937$) kötüdür³. Örneklemde yarısına yakını emekli (%49,1; $n=13131$), %27,4'ü ($n=7346$) çalışmakta/serbest çalışmakta ve %15,7'si ($n=4212$) ev işleri ile meşgul olmaktadır. İşsiz olanlar (%3,1; $n=818$) ve kalıcı olarak hasta ya da engelli olanlar (%3,3; $n=875$) da vardır. İstihdam statüsünde örneklemde %1,4'ü ($n=382$) diğer seçeneğini seçmiştir. Örneklemde ülkelere göre dağılımına bakıldığında Avusturya'dan 1522 (%5,7), Almanya'dan 2926 (%10,9), İsveç'ten 2996 (%11,1), Hollanda'dan 2872 (%10,7), İspanya'dan 2,276 (%8,5), İtalya'dan 2505 (%9,3), Fransa'dan 2965 (%11,0), Danimarka'dan 1,614 (%6,0), Yuna-

1 İsrail, SHARE'in örnekleminde olmasına rağmen, Avrupa'da yer almadığı için bu makalede kapsam dışı bırakılmıştır.

2 SHARE'in hedef popülasyonu 50+ nüfus olmakla birlikte, aynı hanede yaşayan eşlerden yaş şartı aranmaksızın veri toplanmaktadır. Bu nedenle örnekleme 50 yaşın altında katılımcılar da vardır (Bergmann, Bethmann & De Luca, 2019, s. 81, 83).

3 Ekonomik duruma ilişkin veri hane halkı düzeyinde toplanmıştır (SHARE Release Guide 7.0.0., 2019, s. 14).

nistan'dan 2666 (%9,9), İsviçre'den 952 (%3,5) ve Belçika'dan 3637 (%13,5) katılımcı olduğu görülmektedir. Tablo 1'de örneklemin yaş gruplarına göre dağılımı görülmektedir:

Tablo 1: Örneklemin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (n=26931)

Yaş Grupları (n=26931)	f	%
50-54	4932	18,3
55-59	5040	18,7
60-64	4493	16,7
65-69	4028	15,0
70-74	3336	12,4
75+	5102	18,9

Örneklemdaki katılımcıların %61,8'inin (n=16575) algılanan sağlığı iyi, %38,2'sinin (n=10234) kötüdür. Yaşam aktivitelerine bakıldığında çoğunun (%89,9; n=24101) gündelik yaşam aktivitelerinde hiçbir sınırlılığının olmadığı, %10'unun (n=696) ise bir ya da daha fazla sınırlılığının olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, %83,6'sının (n=22395) enstrümantal gündelik yaşam aktivitelerinde hiç sınırlılığı yokken %16,4'ünün (n=4402) bir ya da daha fazla sınırlılığı vardır. Öte yandan fiziksel aktivite sınırlılığı indeksine göre %42'sinin (n=11302) sınırlılığı varken, %57,9'unun (n=15513) yoktur.

2.3. Veri Toplama Araçları

SHARE projesinde bilgisayar destekli kişisel görüşme (Computer Assisted Personal Interviewing, CAPI) ile veri toplanmaktadır. Bu yöntemde araştırma soru kağıdı anketörlerin bilgisayarların yüklenmekte ve katılımcılar ile yüz yüze görüşme yapılmaktadır (Das, Vis ve Weerman, 2005, s. 12). SHARE'in birinci araştırma dalgasında "Geçtiğimiz dört haftada gönüllü oldunuz mu?" sorusuna evet veya hayır yanıtları alınarak gönüllülük ölçülmektedir. Birinci alt problem "50+ nüfusun gönüllülüğe katılımı ile sosyo-demografik özellikleri arasında anlamlı ilişki var mı?" sorusudur ve cinsiyet, medeni hal, eğitim düzeyi, ekonomik durum, istihdam statüsü, sağlık durumu, göçmenlik statüsü, yaş grubu ve yaşanan ülke değişkenleri ile gönüllülük ilişkisel olarak değerlendirilmektedir.

İkinci alt problem "50+ nüfusun gönüllülük motivasyonları ile sosyo-demografik özellikleri arasında anlamlı ilişki var mı?" sorusudur. Gönüllülük motivasyonları insanlarla tanışma, faydalı bir şeye katkı sağlama, kişisel başarı sağlama, kendisine ihtiyaç duyulması, keyif alınması, kendisini sorumlu hissetme, para kazanma, becerileri canlı tutma olarak sekiz ifadeye katılma/katılmama üzerinden ölçülmektedir. Maddi gelir motivasyonu yapılan gönüllülük, gönüllülüğün tanımı gereği (UNV, 2011, s.3, 4) bu makalede kapsam dışı bırakılmıştır. Gönüllülük motivasyonları ile cinsiyet, göçmenlik statüsü, eğitim düzeyi, ekonomik durum ve yaş grubu arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu sosyo-demografik özellikler kişilerin gönüllülük kararlarının anlaşılmasında güçlü tahmin edicilerdir (Choi, 2003, s. 181).

Cinsiyet ve göçmen olma ikili kategorik değişkenlerdir. Araştırma ülkesinde doğmamış olan tüm katılımcılar göçmen olarak tanımlanmıştır (Hunkler, Kneip, Sand ve Schuth, 2015, s. 201). UNECE'nin 2019 Avrupa'da Aktif Yaşlanma İndeksi raporuna göre yaşlılar homojen bir grup olarak değerlendirilmeyerek 65, 75 ve 85 gibi yaş grupları oluşturulmadır ve ileri yaş grupları da araştırmalara alınmalıdır (UNECE, 2019 s. 74). Bu araştırmada yaygın literatüre uygun olarak beşerli yaş grupları oluşturulmuştur. Medeni durum ikili değişken haline getirilerek eşli olma

kategorisinde evli olma, partneri olma ve evli olup ayrı yaşama; eşi olmama kategorisinde hiç evlenmemiş olma, boşanmış olma ve eşini kaybetmiş olma yer almaktadır. SHARE’de ekonomik durum hanenin geçim zorluğu/kolaylığı üzerinden sorulmuş olup; büyük zorlukla geçinme ve zorlukla geçinme kategorileri “kötü ekonomik durum” ve yeterince kolay geçinme ve kolaylıkla geçinme kategorileri “iyi ekonomik durum” olarak yeniden kodlanmıştır (Sand ve Gruber, 2018, s. 85). SHARE’de eğitim UNESCO’nun belirlediği Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (ISCED) sistemi ile kodlanmaktadır (Mehrbrodt, Gruber ve Wagner, 2019, s. 33). Bu araştırmada düşük (0, 1 ve 2 seviyeleri), orta (3 ve 4 seviyeleri) ve yüksek (5 ve 6 seviyeleri) eğitim olarak yeniden kodlanmıştır (UNESCO, 1997; Lanari ve Bussini, 2012, s. 944). İstihdam statüsünde emekli olma, çalışan ya da serbest çalışan olma, işsiz olma, kalıcı olarak hasta ya da engelli olma, ev işleri ile meşgul olma ve diğer kategorileri yer almaktadır.

Katılımcıların genel sağlık statüsü SHARE’de algılanan sağlık statüsü ile ölçülmektedir (Mehrbrodt vd., 2019, s. 12) ve iyi sağlık (iyi, çok iyi) ve kötü sağlık (orta, kötü, çok kötü) olarak SHARE tarafından yeniden kodlanmıştır. Global Aktivite Sınırlılığı İndeksi (GALI) tek-maddeli bir ölçme aracı olup genel sağlık sorunlarından kaynaklanan 6 ay ya da daha uzun süren aktivite sınırlılıklarını ölçmektedir. SHARE’de aktivite sınırlılığı olma ve olmama kategorileri oluşturulmuştur. Katz ve arkadaşlarının (1963) geliştirmiş olduğu Gündelik Yaşam Aktiviteleri İndeksi (ADL) kişinin öz bakımı ile alakalı olan giyinme, yürüme, yemek yeme, tuvalete gitme gibi gündelik hayatta karşılaşılan sınırlılıkları ele almaktadır (aktaran Mehrbrodt ve ark., 2019, s. 10). SHARE’de bu indeks altı aktiviteye uyarlanmıştır ve indeks sınırlılığı olmama ve bir ya da daha çok sınırlılığı olma kategorileri ile yeniden kodlanmıştır. SHARE için uyarlanan Enstrümantal Gündelik Yaşam Aktiviteleri İndeksi (IADL) sıcak yemek hazırlayabilme, market alışverişi yapabilme, ilaçlarını içebilme, harita kullanabilme, ev/bahçe işi yapabilme, faturalarını ödeyebilme karşılaşılan sınırlılıkları ele almaktadır (Lawton ve Brody, 1969’dan aktaran Mehrbrodt vd., 2019, s. 11) ve SHARE sınırlılığı olmama ve bir ya da daha çok sınırlılığı olma kategorileri ile yeniden kodlanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

SHARE araştırmacısı olarak resmi web-sitesine kayıt olduktan sonra araştırmacı mikro-ve-riyi bilgisayarına indirmiştir. Araştırmadaki tüm değişkenler kategorik olduğundan frekanslar ve yüzdeler kullanılarak özetlenmiştir. İki tane sınıfsal kategorik değişken arasındaki ilişkinin analizi için Ki-kare testi kullanılmıştır. Sıralı değişkenlerle gönüllülük arasındaki ilişkide Cochran-Armitage trend testi yapılmıştır. Gönüllülük ile yaş grupları arasındaki ilişkide kuadratik regresyon analizi uygulanmıştır. Testin etki büyüklüğü 2x2 tablolar için Odds oranı ile, diğer durumlar için Cramer-V değeri ile verilmiştir. Ülkeler ile gönüllü çalışıp çalışmama arasında anlamlı bulunan Ki-kare testini yorumlamak için düzeltilmiş artık değerlerinden yararlanılmıştır. Verilerin istatistiksel çözümlenmeleri “SPSS 21” programında yapılmıştır. p değeri 0.05’ten küçük bulunduğu sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

3. Bulgular

Örnekleme gönüllülüğe katılanlar arasında cinsiyete göre dağılımın neredeyse eşit olduğu (%51,1’i (n=1693) kadın ve %48,9’u (n=1622) erkek) ve göçmenlerin az sayıda olduğu (%5,4’ü (n=178) göçmen ve %94,6’sı (n=3137) göçmen değil) görülmektedir. Eğitim düzeyi düşük olanları (%36; n=1193), yüksek eğitimi (%31,7; n= 1052) ve orta eğitimi (%31,4; n=1041) olanlar izlenmektedir. Ekonomik duruma bakıldığında gönüllüler arasında iyi ekonomik durum (%76,5;

n=1828) daha yaygındır, %23,5'inin (n=563) ekonomik durumu kötüdür. Gönüllülerin %77,4'ünün (n=2566) eşi varken, %22,6'sının (n=749) eşi yoktur. Gönüllülerin yarısına yakını emekli (%48,4; n=1603), %30,3'ü (n=1004) çalışmakta/serbest çalışmakta ve %12,9'u (n=427) da ev işleri ile meşgul olmaktadır. %3,3'ü (n=111) işsiz ve %2,9'ı kalıcı olarak hasta/engellidir. %2,2'si (n=73) diğer seçeneğini seçmiştir. Gönüllülerin yaş gruplarına göre dağılımı tablo 2'deki gibidir:

Tablo 2: Gönüllülerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (n=3315)

Yaş Grupları (n=3315)	f	%
50-54	618	18,6
55-59	718	21,7
60-64	672	20,3
65-69	576	17,4
70-74	378	11,4
75+	353	10,6

Gönüllüler arasında algılanan sağlığı iyi olanlar (%74,1; n=2457) daha fazladır, %25,9'unun (n=858) algılanan sağlığı kötüdür. Yaşam aktivitelerine bakıldığında gönüllülerin büyük çoğunluğunun (%94,6; n=3134) gündelik yaşam aktivitelerinde (ADL) hiçbir sınırlılığının olmadığı ve %5,4'ünün (n=180) ise bir ya da daha fazla sınırlılığının olduğu; benzer şekilde %91,5'inin (n=3031) enstrümantal gündelik yaşam aktivitelerinde (IADL) hiçbir sınırlılığının olmadığı ve %8,5'inin (n=283) bir ya da daha fazla sınırlılığı olduğu görülmektedir. Fakat fiziksel aktivite sınırlılığı indeksine (GALI) göre %36,6'sının (n=1214) sınırlılığı varken %63,4'ünün (n=2101) sınırlılığı yoktur.

3.1. 50+ Nüfusun Gönüllü Çalışmalara Katılımı

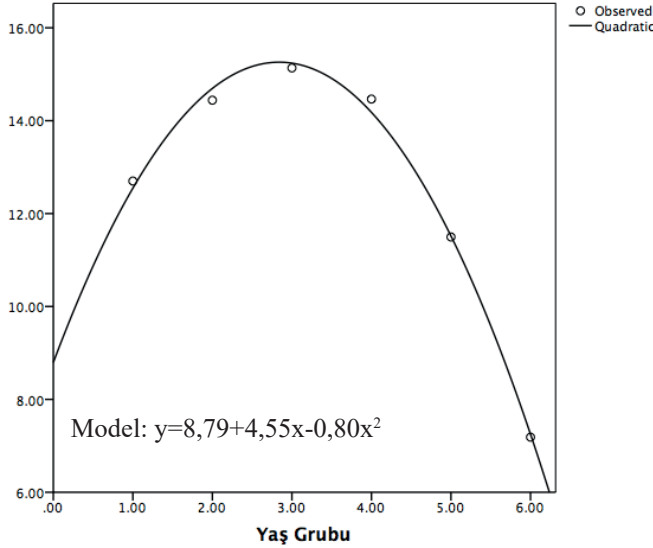
Bu araştırmada gönüllülük ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki incelenmiş ve gönüllülerin profili ortaya konmuştur. Yapılan ki-kare testlerinin tamamında anlamlı ilişki bulunmuştur. Katılımcıların %12,5'i (n=3315) son dört haftada gönüllüğe katılmıştır. Gönüllülük sıklığına bakıldığında %16,2'sinin (n=536) nerede ise her gün, %47,5'inin (n=1574) nerede ise her hafta ve %36,3'ünün (n=1203) daha az sıklıkta gönüllü olduğu görülmektedir.

Yaş grupları ve gönüllülük arasında yapılan kuadratik regresyon analizinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($t(3)=-19,74$ ($F(1,3)=389$); $p<0,001$). Yaşla birlikte gönüllülük önce artmakta sonra azalmaktadır, başka bir ifade ile aralarında kuadratik bir ilişki vardır. 50-54 yaş grubundakilerin %12,7'si (n=618), 55-59 yaş grubundakilerin %14,4'ü (n=718), 60-64 yaş grubundakilerin %15,1'i (n=672), 65-69 yaş grubundakilerin %14,5'i (n=576), 70-74 yaş grubundakilerin %11,5'i (n=378), 75+ yaş grubundakilerin %7,2'si (n=353) son dört haftada gönüllüğe katılmıştır. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde bu ilişkinin etkisi büyüktür (düzeltilmiş $R^2=0,993$). Modelin vif (varyans şişkinlik katsayısı) 23,96 bulunmuştur. Tablo 3'te kuadratik regresyon sonuçları ve şekil 1'de kuadratik regresyon grafiği görülmektedir.

Tablo 3: Gönüllülüğe Katılım Yüzdesini Modelleyen Kuadratik Regresyon Sonuçları

Model	Beta	SH	t	p
Yaş Grubu (Lineer)	4,55	0,29	15,68	0,001
Yaş Grubu (Kuadratik)	-0,80	0,04	-19,74	<0,001

Beta: Regresyon Katsayısı, SH: Standart Hata, t: t istatistiği, p: p değeri.

Şekil 1: Gönüllülüğe Katılım Yüzdesi İçin Kuadratik Regresyon Grafiği (y=gönüllülüğe katılım yüzdesi, x=yaş grupları)

Cinsiyet ve gönüllülük arasında yapılan ki-kare testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 15,228; p < ,05$). Kadınlar ile karşılaştırıldığında erkekler gönüllülüğe daha fazla katılmıştır. Erkeklerin %13,4'ü ($n=1622$), kadınların %11,8'i ($n=1693$) son dört haftada gönüllü olmuştur (OR=,865; %95 GA=(,804; ,930)).

Medeni durum ve gönüllülük arasında yapılan ki-kare testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 38,304; p < ,05$). Eşi olmayanlar ile karşılaştırıldığında eşi olanlar gönüllülüğe daha fazla katılmıştır. Eşi olan katılımcıların %13,3'ü ($n=2566$), eşi olmayanların %10,5'i ($n=749$) son dört haftada gönüllü olmuştur. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde, eşi olan katılımcıların gönüllülük odds'u eşi olmayanların 1,313 katıdır (OR= 1,313; %95 GA=(1,204; 1,431)).

Göçmenlik ve gönüllülük arasında yapılan ki-kare testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 34,178; p < ,05$). Göçmenler ile karşılaştırıldığında göçmen olmayanlar gönüllülüğe daha fazla katılmıştır. Göçmen olmayanların %12,9'u ($n=3137$), göçmenlerin %8,5'i ($n=178$) son dört haftada gönüllü olmuştur (OR=,627; %95 GA=(,535; ,734)).

Algılanan sağlık statüsü ve gönüllülük arasında yapılan ki-kare testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 228,241; p < ,05$). Algılanan sağlık durumu iyi olanlar gönüllülüğe kötü olanlardan daha fazla katılmıştır. Algılanan sağlık durumu iyi olan katılımcıların %14,9'u ($n=2457$), algılanan sağlık durumu kötü katılımcıların %8,6'sı ($n=858$) son dört haftada gönüllü olmuştur (OR= ,535; %95 GA=(,493; ,581)).

Eğitim düzeyi ve gönüllülük arasında yapılan Cochran-Armitage trend testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 566,299; p < ,05$). Eğitim düzeyi yükseldikçe gönüllü çalışmalara katılım artmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek katılımcıların %21,9'u ($n=1052$), orta katılımcıların %13,5'i ($n=1041$) ve düşük katılımcıların %8,7'si ($n=1193$) geçen ay gönüllülüğe katılmıştır. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde bu ilişkinin etkisi küçüktür, Cramer's V= ,15.

Ekonomik durum ve gönüllülük arasında yapılan ki-kare testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 222,948; p < ,05$). Ekonomik durumu kötü olanlar ile karşılaştırıldığında, ekonomik durumu iyi olanlar gönüllülüğe daha fazla katılmıştır. Ekonomik durumu iyi olanların %15,9'u ($n=1828$), kötü olanların %8,2'si ($n=563$) son dört haftada gönüllü olmuştur. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde, ekonomik durumu iyi olanların geçen ay gönüllü çalışma odds'u kötü olanların 2,109 katıdır (OR= 2,109; %95 GA=(1,909; 2,330)).

İstihdam statüsü ve gönüllülük arasında yapılan ki-kare testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(5) = 48,142; p < ,05$). İstihdam durumu olarak diğer seçeneğini seçen katılımcıların %19,5'i ($n=73$), çalışan ya da serbest çalışanların %13,8'i ($n=1004$), işsiz olanların %13,6'sı ($n=111$), emeklilerin %12,4'ü ($n=1603$), kalıcı olarak hasta ya da engelli olanların %11,3'ü ($n=96$) ve ev işleri ile meşgul olanların %10,3'ü ($n=427$) son dört haftada gönüllülüğe katılmıştır. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde bu ilişkinin etkisi ortadır, Cramer's V= ,43.

Araştırmanın yapıldığı ülke ve gönüllülük arasında yapılan ki-kare testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(10) = 924,428; p < ,05$). Bu ilişki yorumlanırken düzeltilmiş artık değerler kontrol edilmiştir. Ki-kare testinde bir hücrenin beklenen ve gözlenen değerleri arasındaki fark artık değeri vermektedir ve bir hücrenin artık değeri ne kadar yüksekse Ki-kare test sonucuna katkısı da o kadar yüksektir (Delucchi, 1993'ten aktaran Sharpe, 2015, s. 2). Düzeltilmiş artık değeri -2'den küçük ya da +2'den büyükse dikkate alınmaktadır. İspanya'daki katılımcıların %2,5'i ($n=56$), Yunanistan'dakilerin %3,2'si ($n=83$), İtalya'dakilerin %6,8'i ($n=168$), Avusturya'dakilerin %8,7'si ($n=131$), Almanya'dakilerin %10,9'u ($n=316$), Fransa'dakilerin %14,6'sı ($n=415$), İsveç'tekilerin %14,6'sı ($n=138$), Belçika'dakilerin %15,5'i ($n=562$), Danimarka'dakilerin %17,9'u ($n=285$), İsveç'tekilerin %18,2'si ($n=538$) ve Hollanda'dakilerin %22,2'si ($n=623$) son dört haftada gönüllü çalışmalara katılmıştır. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde bu ilişkinin etkisi küçüktür, Cramer's V= ,19.

3.2. 50+ Nüfusun Gönüllülük Motivasyonları

Örnekleme gönüllülük çalışmalarına katılan 3315 katılımcının gönüllülük motivasyonlarına bakıldığında en fazla faydalı bir şeye katkı sağlamak için (%68,5; $n=2270$) gönüllü oldukları, bunu keyif aldıkları için (%65,5; $n=2172$) gönüllülüğün izlediği görülmektedir. Ardından kendilerine ihtiyaç duyulması nedeni ile (%44,4; $n=1471$) ve insanlarla tanışmak için (%40,7; $n=1348$) gönüllü olmak gelmektedir. Becerileri kullanma motivasyonu ile gönüllülük (%31,8; $n=1055$) beşinci sırada yer almaktadır. Kişisel başarı için (%16,5; $n=546$) ve sorumlu hissedildiği için (%15,7; $n=520$) gönüllü olmanın ise motivasyonlar arasında geride kaldığı görülmektedir.

Sosyo-demografik özelliklerle gönüllülük motivasyonları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ki-kare testi ve Cochran-Armitage trend testi ile incelenmiştir. Göçmenlik ile gönüllülük motivasyonları arasında anlamlı ilişki yoktur. Cinsiyet, eğitim düzeyi, ekonomik durum, yaş grupları ve medeni durum ile gönüllülük motivasyonları arasında anlamlı ilişki vardır.

Cinsiyet ile kişisel başarı motivasyonu ile gönüllülük arasında anlamlı ilişki vardır ($c2(1) = 11,520; p < ,05$). Erkekler ile karşılaştırıldığında, kadınların bu motivasyonla gönüllülüğe katılımı daha fazladır. Kadınların %18,6'sı ($n=315$), erkeklerin %14,2'si ($n=231$) bu motivasyonla gönüllü olmuştur. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde, kadınların bu motivasyonla gönüllülük odds'u erkeklerin 1,37 katıdır (OR=1,37; %95 GA=(1,144; 1,658)).

Cinsiyetle keyif alındığı için gönüllü çalışmalara katılma motivasyonu arasında anlamlı ilişki vardır ($c2(1) = 4,515; p < ,05$). Erkekler ile karşılaştırıldığında, kadınların bu motivasyonla gönüllülüğe katılımı daha fazladır. Kadınların %67,3'ü ($n=1138$), erkeklerin %63,7'si ($n=1034$) bu mo-

tivasyonla gönüllülüğe katılmıştır. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde, kadınların bu motivasyonla gönüllülük odds'u erkeklerin 1,16 katıdır (OR=1,16; %95 GA=(1,012; 1,348)).

Cinsiyetle kendini sorumlu hissettiği için gönüllü çalışmalara katılma motivasyonu arasında anlamlı ilişki vardır ($c2(1) = 15,715; p < ,05$). Kadınlar ile karşılaştırıldığında, erkeklerin bu motivasyonla gönüllülüğe katılımı daha fazladır. Erkeklerin %18,2'si ($n=296$), kadınların %13,2'si ($n=224$) bu motivasyonla gönüllü olmuştur (OR=,684; %95 GA=(,566; ,826)).

Ekonomik durum ve kendini sorumlu hissettiği için gönüllü çalışmalara katılma motivasyonu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 8,900; p < ,05$). Ekonomik durumu kötü olanlar ile karşılaştırıldığında iyi olanların bu motivasyonla gönüllülüğe katılımı daha fazladır. Ekonomik durumu iyi olanların %17,6'sı ($n=321$), kötü olanların %12,3'ü ($n=69$) bu motivasyonla gönüllü olmuştur. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde, ekonomik durumu kötü olanların bu motivasyonla gönüllülük odds'u kötü olanların 1,52 katıdır (OR=1,52; %95 GA=(1,154; 2,018)).

Medeni durum ve kendini sorumlu hissettiği için gönüllü çalışmalara katılma motivasyonu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 9,879; p < ,05$). Eşi olmayanlar ile karşılaştırıldığında eşi olanların bu motivasyonla gönüllülüğe katılımı daha fazladır. Eşi olanların %16,8'i ($n=430$), eşi olmayanların %12,0'ı ($n=90$) bu motivasyonla gönüllü olmuştur. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde, eşi olanların bu motivasyonla gönüllülük odds'u eşi olmayanların 1,47 katıdır (OR=1,47; %95 GA=(1,156; 1,881)).

Medeni durum ve insanlarla tanışmak için gönüllü çalışmalara katılma motivasyonu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 4,589; p < ,05$). Eşi olanlar ile karşılaştırıldığında, eşi olmayanların bu motivasyonla gönüllülüğe katılımı daha fazladır. Eşi olmayanların %44,1'i ($n=330$), eşi olanların %39,7'si ($n=1018$) bu motivasyonla gönüllü olmuştur (OR=,836; %95 GA=(,709; ,985)).

Medeni durum ve kişisel başarı için gönüllü çalışmalara katılma motivasyonu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 17,720; p < ,05$). Eşi olanlar ile karşılaştırıldığında, eşi olmayanların bu motivasyonla gönüllülüğe katılımı daha fazladır. Eşi olmayanların %21,5'i ($n=161$), eşi olanların %15,0'ı ($n=385$) bu motivasyonla gönüllü olmuştur (OR=,645; %95 GA=(,525; ,792)).

Eğitim düzeyi ve faydalı bir şeye katkı sağlamak için gönüllü çalışmalara katılma motivasyonu arasında yapılan Cochran-Armitage trend testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 15,762; p < ,05$). Eğitim düzeyi yükseldikçe katılımcıların bu motivasyonla gönüllülüğü artmaktadır. Yüksek düzeyde eğitimi olanların %73,8'i ($n=776$), orta düzeyde eğitimi olanların %66,1'i ($n=688$) ve düşük düzeyde eğitimi olanların %65,9'u ($n=786$) bu motivasyonla gönüllü olmuştur. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde bu ilişkinin etkisi küçüktür, Cramer's V= ,08.

Eğitim düzeyi ve kişisel başarı için gönüllü çalışmalara katılma motivasyonu arasında yapılan Cochran-Armitage trend testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 40,957; p < ,05$). Eğitim düzeyi yükseldikçe katılımcıların bu motivasyonla gönüllülüğe katılımı artmaktadır. Yüksek düzeyde eğitimi olanların %21,8'i ($n=229$), orta düzeyde eğitimi olanların %16,7'si ($n=174$) ve düşük düzeyde eğitimi olanların %11,7'si ($n=140$) bu motivasyonla gönüllü olmuştur. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde bu ilişkinin etkisi küçüktür, Cramer's V= ,11.

Eğitim düzeyi ve becerileri canlı tutmak için gönüllü çalışma motivasyonu arasında yapılan Cochran-Armitage trend testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 38,764; p < ,05$). Eğitim düzeyi yükseldikçe katılımcıların bu motivasyonla gönüllülüğe katılımı artmaktadır. Yüksek düzeyde eğitimi olanların %39,2'si ($n=412$), orta düzeyde eğitimi olanların %30,4'ü ($n=316$) ve düşük düzeyde eğitimi olanların %26,8'i ($n=320$) bu motivasyonla gönüllü olmuştur. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde bu ilişkinin etkisi küçüktür, Cramer's V= ,11.

Eğitim düzeyi ve kendini sorumlu hissettiği için gönüllü çalışma motivasyonu arasında yapılan Cochran-Armitage trend testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 13,097; p < ,05$). Eğitim düzeyi yükseldikçe katılımcıların bu motivasyonla gönüllülüğe katılımı artmaktadır. Yüksek düzeyde eğitimi olanların %18,6'sı ($n=195$), orta düzeyde eğitimi olanların %15,9'u ($n=166$) ve düşük düzeyde eğitimi olanların %13,0'i ($n=155$) bu motivasyonla gönüllü olmuştur. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde bu ilişkinin etkisi küçüktür, Cramer's V= ,06.

Yaş grupları ve insanlarla tanışmak için gönüllü çalışmalara katılma motivasyonu arasında yapılan Cochran-Armitage trend testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1) = 6,351; p < ,05$). Yaşın artması ile birlikte bu motivasyonla gönüllülüğe katılım oranlarında doğrusal olarak artış olduğu görülmektedir. 50-54 yaş grubundakilerin %39,1'i ($n=241$), 55-59 yaş grubundakilerin %37,0'i ($n=266$), 60-64 yaş grubundakilerin %40,2'si ($n=270$), 65-69 yaş grubundakilerin %42,5'i ($n=245$), 70-74 yaş grubundakilerin %48,4'ü ($n=183$), 75+ yaş grubundakilerin %40,5'i ($n=143$) bu motivasyonla gönüllü olmuştur. Etki büyüklüğü değerlendirildiğinde bu ilişkinin etkisi küçüktür, Cramer's V= ,06.

4. Tartışma ve Sonuç

Sonuçlara göre yaşla birlikte gönüllülük önce artmakta sonra azalmaktadır. Gönüllülük oranına bakıldığında katılımcıların sadece %12,5'inin gönüllülüğe katıldığı, bununla birlikte gönüllülerin yarısına yakınının nerede ise her hafta gönüllü olduğu görülmektedir. Yani az kişi, çok gönüllü olmaktadır. Bu durum genel nüfus için de benzerdir. Miranda'nın (2011, s. 23) araştırma sonuçlarına göre her ne kadar gönüllülük çok yaygın olmasa da, gönüllülerin bu çalışmalara ayırdıkları zaman yüksektir. Burada üzerinde durulması gereken bir konu, SHARE'in gönüllülüğü ölçmek için kullandığı soru yapısıdır. Gönüllülüğe katılımın son dört hafta ile sınırlandırılması, gönüllülerin sayısını düşürmüş olabilir. SHARE, dördüncü araştırma dalgasından itibaren son on iki ayı kapsayacak şekilde soruyu düzenlemiştir.

Gönüllülüğün pozitif sosyal çıktıları, gönüllüye sağladığı kazanımların ötesinde toplumsal boyutlara sahiptir. Sonuçlara göre 50+ nüfusta en yaygın gönüllülük motivasyonu "faydalı bir şeye katkı sağlamak" ve Bradley'nin (2003, s. 47, 48) çalışmasına göre bu motivasyon gelişmiş amaç duygusu ile alakalı olup toplumdan alınan geri vermek ve toplumda bir değişim yaratmak isteklerinden kaynaklanmaktadır. Fischer ve Schaffer'ın (1993) çalışmasında da gönüllü yaşlıların motivasyonları arasında kamu hizmetlerinin ekonomik yükünü hafifletmek yer almaktadır (aktaran Choi, 2003, s. 183). Eğitim düzeyi arttıkça bu motivasyonla gönüllülük artmıştır. Meselenin toplumsal boyutuna odaklanan diğer bir motivasyon da "kendini sorumlu hissettiği için gönüllü çalışma" olup eğitim düzeyi yükseldikçe artmaktadır ve ekonomik durumu iyi olanlar için diğerlerine kıyasla daha önemli bir motivasyondur. Toplumsal fayda için çalışmak, kişiye kendini gerçekleştirme ile sınırlı bireysel gündemini aşan bir yaşam amacı vermekte ve içinde yaşanan topluma katkı sağlamak ile diğerlerinin refahını önemseme farkındalığına işaret etmektedir (Krause, 2009, s. 102).

Sonuçlara göre gönüllülük motivasyonları arasında "keyif almak" önemlidir ve kadınlar arasında ön plana çıkmaktadır. Bu sonuç, gönüllülüğün iyi-oluş-hali üzerindeki olumlu etkisi ile ilişkilendirilebilir. Yaşlı kadınların yaşam memnuniyeti daha düşüktür (Theurer ve Wister, 2010, s. 176) ve yaşlılıkta gönüllülükle yaşam memnuniyeti (Hansen vd., 2018, s. 5) ve mental iyi-oluş-hali (Becchetti, Conzo ve Di Febbraro, 2018, s. 4) arasında güçlü ve pozitif bir ilişki vardır. Gönüllülük, yaşlanmanın çeşitli zorluklarına karşı koruyucudur (Haski-Leventhal, 2009, s. 401) ve yardım etme hissi üzerinden gönüllülerin kendilerini iyi hissetmesini sağlamaktadır (Wuthnow, 1991'den aktaran Scrivens ve Smith, 2013, s. 32).

Yaşam seyrinde emeklilik, eş yitimi, çocukların evden ayrılması gibi kritik değişimlerin ardından sosyal roller kaybedilebilmektedir. Bu çalışmada “kendisine ihtiyaç duyulması” öne çıkan bir gönüllülük motivasyonudur ve sosyal rollerin sürdürülmesi/korunması ile ilişkilendirilebilir. İhtiyaç duyulma üzerinden sağlanan kendini değerli hissetme, daha sağlıklı ve uzun yaşamla ilişkilendirilmiştir (Gottlieb ve Gillespie 2008’den aktaran Nummela, 2015, s. 192). Fischer ve Schaffer’ın (1993) çalışmasına göre gönüllülük yaşlılara, kendilerine ihtiyaç duyulması üzerinden bir anlam ve aidiyet duygusu vermektedir (aktaran Choi, 2003, s. 183).

Sosyal ağ sağlamak gönüllülüğü teşvik eden önemli bir nedendir (Pearce, 1993’ten aktaran Choi, 2003, s. 183). Sonuçlara göre, “insanlarla tanışma” motivasyonu önemlidir. Yaşlanma sürecinde yıpranan sosyal ağlar (Lang, 2001’den aktaran Bishop, Martin ve Poon, 2006, s. 451) gönüllülükle tamamlanıyor olabilir. Nitekim bu motivasyon, eşi olmayanlar arasında daha yüksektir. Gönüllülük, yaşlıların aile dışı sosyal ağlar kurmasını sağlamaktadır (Onyx ve Warburton 2003, s. 65-68) ve eş yitimine daha iyi uyum sağlamayı, özgüveni, iyi psikolojik sağlığı, stresle başa çıkmayı desteklemektedir (Richardson ve Kilty, 1991; Szinovacz, 1992’den aktaran Onyx ve Warburton 2003, s. 66).

Bradley’e (2003, s. 47, 48) göre kişisel gelişim motivasyonu ile gönüllülük, ilgi alanındaki bir konuda bilgi ve becerilerini artırmak ya da bunları sonraki nesillere aktarmak amaçındadır. Gönüllülüğün üretici doğası, yaşlılara sosyal kabul kazandırmakta ve öz-saygıyı artırmaktadır (Okun, 1994, s. 123). Bu çalışmada “kişisel başarı” motivasyonu kadınlar ve eşi olmayanlar arasında daha yüksektir ve eğitim yükseldikçe de artmaktadır. Yine “becerileri canlı tutma” motivasyonu da eğitimle birlikte artmaktadır. Üreticiliğin devamlılığını amaçlayan gönüllülük özellikle resmi organizasyonlarda görev alarak günlük, haftalık ve aylık toplantılar ve görev dağılımları ile belli bir rutin geliştirerek günlük plan ve görev başarıma duygusu sağlamaktadır (Bradley, 2003, s. 47, 48). Gönüllülük böylelikle benlik algısı üzerinde olumlu bir etki oluşturmaktadır.

Sonuçlara göre eğitim yükseldikçe gönüllülük artmaktadır. Ayrıca ekonomik durumu iyi olanlar gönüllüğe daha fazla katılmaktadır. Choi (2003, s. 194), eğitim seviyesi yükseldikçe gönüllülük arttığı için gelecek nesillerdeki yaşlıların gönüllülüğünün de artacağını iddia etmektedir. Fakat Putnam’a (2000, s. 129-132) göre bu durum nesillerin gönüllülük bilinci ile alakalı olup genellenemez. Çalışmada istihdam statüsü ile gönüllülük arasında anlamlı ilişki bulunmuşsa da belli bir kategori öne çıkmamaktadır. Emekli, çalışan ya da serbest çalışan ve işsiz katılımcıların gönüllülükleri benzerdir. Yaşlandıkça daha az kişi iş gücünde kalmayı tercih ettiği ve boş zamanlarında gönüllülikle daha üretken bir yaşlılık geçirebildikleri için istihdamda olmayanların gönüllü olduğu düşünülebilir (Choi, 2003, s. 192). İstihdamda olanların ise daha az vakitleri olmasına rağmen, daha geniş bir sosyal ağa sahip oldukları için gönüllülük imkanlarına daha kolay eriştikleri düşünülebilir (Haski-Leventhal, 2009, s. 401; Putnam, 2000, s. 119). Sosyal ağın genişliğinin etkisi ve nesillerin gönüllülük bilinci boyutları boylamsal araştırmalarla açıklanabilecektir.

Kadınların gönüllülüğe katılımı erkeklerden daha düşük bulunmuştur. Bu sonuç yorumlanırken, örneklemedeki kadınların algılanan sağlık statüsünün erkeklerden daha kötü olduğu unutulmamalıdır⁴. Scharn ve arkadaşlarının (2019, s. 136) araştırma sonuçlarına göre 50+ nüfusta kronik hastalığı olan kişilerin ücretli işe ve gönüllülüğe katılımları kronik hastalığı olmayanlara kıyasla daha düşüktür. Cinsiyetler arası farklılık kadınların daha çok enformel birliklerde gönüllü-

4 Cinsiyet ve algılanan sağlık statüsü arasında yapılan ki-kare testinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($c2(1)=100,315; p<.05; OR=1,28, \%95 GA=(1,226; 1,355)$) ve kadınların algılanan sağlık statüsünün erkeklerden daha kötü olduğu, kadınların %40,9’unun (n=5947) erkeklerinse %34,9’unun (n=4287) sağlığının kötü olduğu görülmüştür.

ğe katılmayı tercih etmesiyle (OECD, 2010) ve erkeklerden daha fazla bakım vermesiyle (UNECE/European Commission, 2019, s. 30) de açıklanabilir. Teorik olarak bakım verme ile gönüllülük arasındaki ilişkiye iki yaklaşım vardır. İlkinde, özellikle de aynı hanede yaşamayan birine bakım veren kişinin gönüllülük ihtimalinin yükseldiği çünkü bakımla alakalı kişi ve kurumların sosyal ağına eklendiği ve bakım vermenin yükünü hafifletmek için kendine gönüllülükle bir rahatlama alanı oluşturduğu iddia edilmektedir (Strauss, 2019, s. 4, 5). Bakım vermesinin yanı sıra gönüllülüğe de katılan yaşlıların sağlıklarının, katılmayanlardan daha iyi olduğu görülmüştür (Rozario, Morrow-Howell, ve Hinterlong, 2004, s. 424). İkinci yaklaşım ise bakım vermenin beraberinde getirdiği fiziksel ve duygusal yükün, gönüllülüğü düşürdüğünü iddia etmektedir (Strauss, 2019, s. 5).

Aktif yaşlanmada göçmenlikten kaynaklanan eşitsizlikler üzerine daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır (UNECE/ European Commission, 2019, s. 73). Bu çalışmalarda gönüllülük tanımının kültürel farklılıklara duyarlı olması önemlidir. Çünkü göçmen kökenli yaşlılar resmi organizasyonlarda gönüllü olduklarında bile resmi üyeliği hayata geçirmeyebilmektedir (Palaz ve Adıgüzel, 2016, s. 454).

Araştırmada ülkeler arasında da farklılıklar olduğu görülmüştür. Gönüllülüğün en düşük olduğu ülkeler (İspanya, Yunanistan ve İtalya) Güney Avrupa refah rejimine; en yüksek olduğu ülkeler (Danimarka, İsveç ve Hollanda) sosyal demokrat refah rejimine sahiptir⁵. Erlinghagen ve Hank (2006, s. 578) ve Haski-Leventhal'a (2009, s. 400) göre de Güney Avrupa ülkelerinde yaşlıların gönüllülük oranı Kuzey Avrupa ülkelerinden daha düşüktür. Strauss (2019, s. 17) bakım verme ve gönüllülük için destekleyici bir alt yapı sunan refah rejimine sahip ülkelerde gönüllülüğün daha yüksek olduğunu göstermiştir. Gönüllülüğün erişilebilir olmasında devlet politikaları, ülkenin ekonomik refah seviyesi ve nüfus özellikleri de etkilidir (Miranda, 2011, s. 30). Hank'e (2010, s. 536) göre refah rejimi ve sivil kültür, gönüllülükte fırsat yapısını şekillendiren anahtar faktörlerdir. Yeni çalışmalarla refah rejiminin yanı sıra sivil kültürün de ele alınmasına ve ülkeler arası farklılıkların açıklanmasına ihtiyaç vardır.

Devlet politikaları gönüllülüğü yasal emeklilik yaşını ve erken emeklilik koşullarını belirleyerek etkilemektedir. Ayrıca gönüllülüğü organize edebildikleri ve teşvik edebildikleri için yaşlanma döneminde zaman kullanımını etkilemektedirler (Gauthier ve Smeeding, 2003, s. 253). Gönüllülüğü cesaretlendiren ulusal politikaların aşağıdan-yukarı-yönlü olması önemlidir. Genel olarak aktif yaşlanma politikalarının isabetli olmasında toplum ve birey arasında işbirliğinin tesisi, devletin kaynak sağlayarak aktif yaşlanmayı teşvik etmesi ve yaşlı bireylerin sosyal ve ekonomik entegrasyonunu sağlaması hayatidir (The Denver Summit of the Eight, 1997, s. 1; Walker, 2006, s. 86). Aktif yaşlanma uygulamalarının kültürel çeşitliliğe saygılı olması (Walker, 2006, s. 86) ve politika yapım süreçlerine yerel unsurları dahil etmesi önemlidir (Hank ve Erlinghagen, 2010, s. 176).

Aktif yaşlanma gündemi oluşturulurken sadece mevcut yaşlı nesil değil, yaşam seyrinin tüm basamakları gündeme alınmalıdır (Walker, 2006, s. 85). Özmene (2016, s. 135) Türkiye'deki yaşlı ve yaşlanan nüfusun gönüllülüğü hakkında yaptığı araştırmada 40-64 yaş grubundaki kişilerin 65+ yaş grubundan daha fazla gönüllülüğe katıldığı sonucuna ulaşmıştır. Şentürk (2015, s. 319, 340) İstanbul'da 65+ nüfusla yapılan araştırmada gönüllülüğün az olduğu, fakat gönüllülük farkındalığının yaygınlaştırılmasıyla teşvik edilebilecekleri sonuçlarına ulaşmıştır. Bu noktada yaş-

5 Ülkelerin refah rejimlerine göre sınıflandırılması Esping-Andersen'in (1990) refah rejimlerine göre (aktaran Rostila, Nygard, & Nyqvist, 2015, s. 208-210) yapılmıştır.

lanmaya nasıl yaklaşıldığı gibi gönüllülüğün nasıl tanımlandığı da önemlidir. Gök'ün (2015, s. 672) çalışmasına göre yaşlılık sivil toplum kuruluşlarına katılıma engel olarak görülmektedir. Çakı (2014, s. 202) çalışmasında enformel gönüllülüğe dikkat çekmektedir. Akiş (2019) daha genç nüfus gruplarında gönüllülük motivasyonlarını ele almıştır fakat yaşlanan nüfusun gönüllülük motivasyonlarının anlaşılması için yeni çalışmalara ihtiyaç vardır. Hank ve Erlinghagen'ın (2010, s. 176) sonuçlarına göre yaşam boyu eğitimin geliştirilmesi, yaşlılıkta gönüllülük konusunda önemlidir. Yaşlı ve yaşlanan nüfusun homojen bir grup olarak görülmemesi ve farklılıklarının anlaşılması hayatidir. Gönüllülüğe katılmak isteyen kişilere fiziksel ve sosyal imkanların sağlanması gereklidir. Gönüllülük programlarının sosyal ağ ve sosyal destek sağlayıcı olması, kişilerin ilgi ve alışkanlıklarına uygun olması ve gönüllülüğü teşvik edici olması önemlidir.

Teşekkür: Bu makalede SHARE 1. dalga verisi kullanılmaktadır (DOI: 10.6103/SHARE.w1.710). Yöntemsel ayrıntılar için bkz: Börsch-Supan vd. (2013). SHARE araştırması Avrupa Komisyonu tarafından FP5 (QLK6-CT-2001-00360), FP6 (SHARE-13: RII-CT-2006-062193, COMPARE: CIT5-CT-2005-028857, SHARELIFE: CIT4-CT-2006-028812), FP7 (SHARE-PREP: GA N°211909, SHARE-LEAP: GA N°227822, SHARE M4: GA N°261982); Horizon 2020 (SHARE-DEV3: GA N°676536, SERISS: GA N°654221) ve DG Employment, Social Affairs & Inclusion çerçevesinde fonlanmıştır. German Ministry of Education and Research, the Max Planck Society for the Advancement of Science, the U.S. National Institute on Aging (U01_AG09740-13S2, P01_AG005842, P01_AG08291, P30_AG12815, R21_AG025169, Y1-AG-4553-01, IAG_BSR06-11, OGHA_04-064, HHSN271201300071C) ve diğer çeşitli fon kaynakları da vardır (bkz. www.share-project.org).

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Akiş, M. S. (2019). Sivil toplum kuruluşlarında (stk) gönüllü motivasyon kaynaklarının sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *The Journal of Marmara Social Research*, 15, 40-61.
- Becchetti, L., Conzo, P., & Di Febbraro, M. (2018). The monetary-equivalent effect of voluntary work on mental wellbeing in Europe. *KYKLOS*, 71, 3–27. <https://doi.org/10.1111/kykl.12160>
- Bergmann, M., Bethmann, A., & De Luca, G. (2019). Sampling design in SHARE wave 7. M. Bergmann, A. Scherpenzeel & A. Börsch-Supan. (Eds.). in *SHARE wave 7 methodology: panel innovations and life histories* (pp. 81–88). Munich: MEA, Max Planck Institute for Social Law and Social Policy.
- Bishop, A. J., Martin, P., & Poon L. (2006). Happiness and congruence in older adulthood: a structural model of life satisfaction. *Aging & Mental Health*, 10(5), 445–453. <https://doi.org/10.1080/13607860600638388>
- Börsch-Supan, A. (2005). The survey of health, aging, and retirement in Europe- methodology. A. Börsch-Supan, & H. Jürges. in *The Survey of health, aging, and retirement in Europe: methodology* (pp. 5–7). Mannheim: Mannheim Research Institute for the Economics of Aging (MEA).
- Börsch-Supan, A. (2020). *Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE) Wave 1*. Release version: 7.1.0. SHARE-ERIC. Data set. DOI: 10.6103/SHARE.w1.710
- Börsch-Supan, A., Brandt, M., Hunkler, C., Kneip, T., Korbmayer, J., Malter, F., Schaan, B., Stuck, S., & Zuber, S. (2013). Data Resource Profile: The Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE). *International Journal of Epidemiology*, 42(4), 992–1001. DOI: 10.1093/ije/dyt088
- Bradley, D. B. (2003). A reason to rise each morning: the meaning of volunteering in the lives of older adults. *The American Society of Aging*, 23(4), 45–50.
- Brown, W. M., Consedine, N. S., & Magai, C. 2005. Altruism related to health in an ethnically diverse sample of older adults. *Journal of Gerontology*, 60B(3), 142–52. <https://doi.org/10.1093/geronb/60.3.p143>
- Carr, A., Biggs, S., & Kimberley, H. (2013). Meanings of a long life. *Social Policy Working Paper No: 17*. The Centre for Public Policy.
- Choi, L. H. (2003). Factors affecting volunteerism among older adults. *Journal of Applied Gerontology*, 22(2), 179–196. <https://doi.org/10.1177/0733464803022002001>
- Çakı, F. (2014). Türk sosyolojinde yeni bir alan: gönüllülük araştırmaları, *Sosyoloji Dergisi*, 29(2), 185-202. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusosyoloji/issue/561/5560>
- Das, M., Vis, C., & Weerman, B. (2005). Developing the survey instruments for SHARE. A. Börsch-Supan & H. Jürges (Eds.). in *The survey of health, aging, and retirement in Europe-methodology* (pp. 12–23). Mannheim: Mannheim Research Institute for the Economics of Aging (MEA).
- Delucchi, K. L. (1993). On the use and misuse of chi-square. G. Keren & C. Lewis (Eds.), in *A handbook for data analysis in the behavioral sciences* (pp. 294–319). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Erlinghagen, M., & K. Hank. (2006). The participation of older Europeans in volunteer work. *Ageing and Society*, 26(4), 567–584. <https://doi.org/10.1017/S0144686X06004818>
- Fischer, L. R., & Schaffer, K. B. (1993). *Older volunteers: A guide to research and practice*. Newbury Park, CA: Sage.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Fischer, L. R., Mueller, D. P., & Cooper, P. W. (1991). Older volunteers: a discussion of the Minnesota senior study. *The Gerontological Society of America*, 31(2), 183–194. <https://doi.org/10.1093/geront/31.2.183>
- Gauthier, A. H., & Smeeding, T. M. (2003). Time use at older ages: cross-national differences. *Research Aging*, 25(3), 247–274. <https://doi.org/10.1177/0164027503025003003>
- Gottlieb, B. H., & Gillespie, A. A. (2008). Volunteerism, health, and civic engagement among older adults. *Canadian Journal on Aging*, 27(4), 399–406.
- Gök, M. (2015). Türkiye’de sivil toplum kuruluşları ve sosyal sermaye. *Sosyoloji Konferansları*, 52(2), 655–683. <https://doi.org/10.18368/IU/sk.09040>
- Hank, K. (2010). Societal determinants of productive aging: a multilevel analysis across 11 European countries. *European Sociological Review*, 27(4), 526–541. <http://www.jstor.org/stable/41236612>
- Hank, K., & Erlinghagen, M. (2010). Dynamics of volunteering in older Europeans. *The Gerontologist*, 50(2), 170–178. <https://doi.org/10.1093/geront/gnp122>
- Hansen, T., Aartsen, M., Slagsvold, B., & Deindl, C. (2018). Dynamics of volunteering and life satisfaction in midlife and old age: findings from 12 European countries. *Social Sciences*, 7(78), 1–15. <https://doi.org/10.3390/socsci7050078>

- Haski-Leventhal, D. (2009). Elderly volunteering and well-being: A cross-European comparison based on SHARE data. *Voluntas*, 20(4), 388–404. <https://doi.org/10.1007/s11266-009-9096-x>.
- Hao, Y. (2008). Productive activities and psychological well-being among older adults. *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 63B, 64–72. <https://doi.org/10.1093/geronb/63.2.S64>
- Herzog, A. R., & Morgan, J. N. (1993). Age and gender differences in the value of productive activities: four different approaches. *Research on Aging*, 14(2), 169–198.
- Hooyman, N., & Kiyak, H. A. (2010). Aging in other countries and across cultures in the United States. N. R. Hooyman, & H. A. Kiyak (Eds.) in *Social gerontology: a multidisciplinary perspective* (pp. 43–68). Retrieved from https://catalogue.pearsoned.ca/assets/hip/us/hip_us_pearsonhighered/samplechapter/0205763138.pdf
- Hooyman, N. R., Kawamoto, K. Y., & Kiyak K. A. (2015). *Aging matters*. USA: Pearson.
- Hunkler, C., Kneip, T., Sand, G., & Schuth, M. (2015). Growing old abroad: social and material deprivation among first- and second-generation migrants in Europe. A. Börsch-Supan, T. Kneip, H. Litwin et al. (Eds.) in *Ageing in Europe-supporting policies for an inclusive society* içinde (pp. 199–208). Berlin, Boston: De Gruyter.
- Jung, Y., Gruenewald, T. L., Seeman, T. E., & Sarkisian, C. A. (2010). Productive activities and development of frailty in older adults. *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 65, 256–261. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbp105>
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (27. bs) Ankara: Nobel.
- Katz, S., Ford, A. B., Moskowitz, R. W., Jackson, B. A., & Jaffe, M. W. (1963). Studies of illness in the aged: the index of ADL: a standardized measure of biological and psychosocial function. *Jama*, 185(12), 914–919.
- Krause, N. (2009). Deriving a sense of meaning in late life: an overlooked forum. In V. L. Bengtson, D. Gans, N. M. Putney, M. Silverstein (Eds.). in *Second edition handbook of theories of aging* (pp. 101–117). New York: Springer Publishing Company.
- Lanari, D., & Bussini, O. (2012). International migration and health inequalities in later life. *Ageing & Society*, 32, 935-962. <https://doi.org/10.1017/S0144686X11000730>
- Lang, F. (2001). Regulation of social relationships in later adulthood. *Journal of Gerontology*, 56B, 321–326.
- Lawton, M.P., & Brody, E.M. (1969). Assessment of older people: Self-maintaining and instrumental activities of daily living. *The Gerontologist*, 9(3), 179–186. https://doi.org/10.1093/geront/9.3_Part_1.179
- Li, Y., & Ferraro, K. F. (2005). Volunteering and depression in later life: social benefit or selection processes? *Journal of Health and Social Behavior*, 46, 68–84. <https://doi.org/10.1177/002214650504600106>
- Lum, T. Y., & Lightfoot, E. (2005). The effects of volunteering on the physical and mental health of older people. *Research on Aging*, 27, 31–55. <https://doi.org/10.1177/0164027504271349>
- Luoh, M., & Herzog, A. R. (2002). Individual consequences of volunteer and paid work in old age: Health and mortality. *Journal of Health and Social Behavior*, 43, 490–509. <https://doi.org/10.2307/3090239>
- McNamara, T. K., & Gonzales, E. (2011). Volunteer transitions among older adults: the role of human, social, and cultural capital in later life. *The Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 66(4), 490–501. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbr055>
- Mehrbrodt, T., Gruber, S., & Wagner, M. (2019). *SHARE scales and multi-item indicators*. Retrieved from http://www.share-project.org/fileadmin/pdf_documentation/SHARE_Scales_and_Multi-Item_Indicators.pdf
- Menec, V., & Chipperfield, J. (1997) Remaining active in later life: the role of locus on control in seniors' leisure activity participation, health and life satisfaction. *Journal of Aging and Health*, 9(1), 105-125. <https://doi.org/10.1177/089826439700900106>
- Miranda, V. (2011). *Cooking, caring and volunteering: unpaid work around the world*. OECD Social, Employment and Migration Papers No: 116.
- Morrow-Howell, N.; Hinterlong, J.; Rozario, P. A., & Tang, F. (2003). Effects of volunteering on the well-Being of older adults. *The Journals of Gerontology: Series B*, 58(3), 137–145. <https://doi.org/10.1093/GERONB/58.3.S137>
- Musick, M. A., & Willson, J. (2003). Volunteering and depression: the role of psychological and social resources in different age groups. *Social Science & Medicine*, 56(2), 259–269. [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(02\)00025-4](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(02)00025-4)
- Neysmith, S., & Reitsma-Street, M. (2000). Valuing unpaid work in the third sector: The case of Community Resource Centres. *Canadian Public Policy*, 26(3), 331–346. <https://doi.org/10.2307/3552404>
- Nummela, O. (2015). Social capital and self-rated health among ageing people in urban and rural locations in Finland and in Europe. F. Nyqvist, A. Forsman, & K. Dordrecht (Eds.) in *Social capital as a health resource in later life: the relevant of context* (pp. 191–205). Dordrecht, Heidelberg, New York, London: Springer.

- OECD. (2010). *Improving health and social cohesion through education*, Educational Research and Innovation, Paris: OECD Publishing.
- Okun, M. (1994). The relation between motives for organizational volunteering and frequency of volunteering by elders. *Journal of Applied Gerontology*, 13, 115–126. <https://doi.org/10.1177/073346489401300201>
- Onyx, J., & Warburton, J. (2003). Volunteering and health among older people: a review. *Australasian Journal on Ageing*, 22(2), 65–69. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6612.2003.tb00468.x>
- Özmete, E. (2016). *Türkiye aktif ve sağlıklı yaşlanma araştırması*. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Palaz, F. S. ve Adıgüzel, Y. (2016). Hollanda'daki göçmen Türklerin aktif yaşlanma tecrübeleri, *Sosyoloji Dergisi*, 36(2), 431–463. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusosyoloji/issue/35801/401031>
- Pearce, J. L. (1993). *Volunteers: The organizational behavior of unpaid workers*. London: Routledge.
- Piliavin, J. A., & Siegl, E. (2007). Health benefits of volunteering in the Wisconsin longitudinal study. *Journal of Health and Social Behavior*, 48, 450–64. <https://doi.org/10.1177/002214650704800408>
- Principi, A., Lindley, R., Perek-Białas, J., & K. Turek (2012). Volunteering in older age: an organizational perspective. *International Journal of Manpower*, 33(6), 685–703. <https://doi.org/10.1108/01437721211261822>.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone*. New York: Simon & Schuste.
- Richardson, V., & Kilty, K. M. (1991). Adjustment to retirement: continuity vs discontinuity. *International Journal of Aging and Human Development*, 33(2), 151–169. <https://doi.org/10.2190/6RPT-U8GN-VUCV-P0TU>
- Rostiloa, M., Nygard, M., & Nyqvist, F. (2015). The role of welfare states and social capital for self-rated health among older Europeans. F. Nyqvist, & A. K. Forsman (Eds.). in *Social capital as a health resource in later life: the relevance of context* (pp. 207–229). London: Springer.
- Rozario, P. A., Morrow-Howell, N., & Hinterlong, J. E. (2004). Role enhancement or role strain: assessing the impact of multiple productive roles on older caregiver well-being. *Research on Aging*, 26(4), 413–428. <https://doi.org/10.1177/0164027504264437>
- Sand, G., & Gruber, S. (2018). Differences in subjective well-being between older migrants and natives in Europe. *J. Immigrant Minority Health*, 20, 83–90.
- Scharn, M., Hengel, K. O., Booth, C. R. L., Burdorf, A., Schuring, M., van der Beek A. J., & Robroek, S. J. W. (2019). Influence of chronic diseases on societal participation in paid work, volunteering and informal caregiving in Europe: a 12-year follow-up study. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 73, 136–141. <https://doi.org/10.1136/jech-2018-211107>.
- Schwartz, C. E., & Sender, M. (1999). Helping others helps oneself : response shift effects in peer support. *Social Science and Medicine*, 48(11), 1563–75. [https://doi.org/10.1016/s0277-9536\(99\)00049-0](https://doi.org/10.1016/s0277-9536(99)00049-0)
- Scrivens, K., & C. Smith. (2013). *Four interpretations of social capital: an agenda for measurement*. OECD Statistics Working Papers, Paris: OECD Publishing.
- SHARE release guide 7.0.0. (2019). Retrieved from http://www.share-project.org/fileadmin/pdf_documentation/SHARE_release_guide_7-0-0.pdf
- Sharpe, D. (2015). Chi-square test is statistically significant: now what?. *Practical Assessment, Research, and Evaluation* 20(8). 1-10. <https://doi.org/10.7275/tbfa-x148>
- Simon, R. (1997). The meaning individuals attach to role identities and their implications for mental health. *Journal of Health and Social Behaviour*, 38, 256–274.
- Sloan Center on Aging & Work. (2010). *Trends in volunteerism among older adults*, Fact Sheet 03. Boston College. Retrieved from https://www.bc.edu/content/dam/files/research_sites/agingandwork/pdf/publications/FS03_TrendsVolunteerism.pdf
- Strauss, S. (2019). Multiple engagement: the relationship between Informal care-giving and formal volunteering among Europe's 50+ population. *Ageing & Society*, 1–25. <https://doi.org/10.1017/S0144686X19001764>
- Szinovacz, M. (1992). Social activities and retirement adaptation. M. Szinovacz, D. J. Ekerdt, & B. H. Vinick (Eds.). in *Families and retirement* (pp. 236–253). Newbury Park:Sage.
- Şentürk, M. (2015). Sonuç ve tartışma: bir yaşam alanı olarak kent ve İstanbul'da yaşlanmak. M. Şentürk ve H. Ceylan (Ed.). *İstanbul'da Yaşlanmak İstanbul'da Yaşlıların Mevcut Durumu Araştırması* içinde (ss. 283–341). İstanbul: Açılım Kitap.

- Tang, F., & Morow-Howell, N. (2008). Involvement in voluntary organizations: How older adults access volunteer roles? *Journal of Gerontological Social Work, 51*, 210–227. <https://doi.org/10.1080/01634370802039494>
- The Denver Summit of the Eight. (1997). *Active aging: a shift in the paradigm*. Retrieved from <https://aspe.hhs.gov/basic-report/active-aging-shift-paradigm>
- Theurer, K., & Wister, A. (2010). Altruistic behavior and social capital as predictors of well-being among older Canadians. *Ageing & Sociology, 30*, 157–181. <https://doi.org/10.1017/S0144686X09008848>
- UNECE/European Commission. (2019). *2018 active ageing index: analytical report*. Retrieved from http://www.unece.org/fileadmin/DAM/pau/age/Active_Ageing_Index/ECE-WG-33.pdf
- UNESCO. (1997). *Institute for statistics, international standard classification of education*. Retrieved from http://www.uis.unesco.org/TEMPLATE/pdf/iscid/ISCED_A.pdf
- UNV. (2011). *State of the world's volunteerism report*, New York: United Nations Volunteers. Retrieved from <https://www.unv.org/sites/default/files/2011%20State%20of%20the%20World%27s%20Volunteerism%20Report%20-%20Universal%20Values%20for%20Global%20Well-being.pdf>
- Van Willigen, M. (2000). Differential benefits of volunteering across the life course. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences and Social Sciences, 55*(5), 308–318. <https://doi.org/10.1093/geronb/55.5.s308>
- Walker, A. (2006). Active ageing in employment: its meaning and potential. *Asia – Pasific Review, 13*(1), 78–93. <https://doi.org/10.1080/13439000600697621>
- Wuthnow, R. (1991). *Acts of compassion*. Princeton University Press, Princeton.